LingVaria
Rok XXI (2026) | 2 (42) | s. 7–8
Licencja: CC BY-NC-ND 4.0

Maciej Rak
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
maciej.rak@uj.edu.pl

OD REDAKTORA NACZELNEGO

Na drugiej stronie okładki niniejszego numeru „LingVariów" publikujemy zdjęcie Cezarii Baudouin de Courtenay i Maxa Vasmera, które ofiarowali oni Kazimierzowi Nitschowi. Tak przynajmniej można wnioskować, gdyż znajduje się ono w materiałach K. Nitscha przechowywanych w Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie pod sygn. K III-51. Zdjęcie to zostało zrobione w zakładzie fotograficznym Józefa Kuczyńskiego i Antoniego Gürtlera, który działał w latach 1907–1912 w Pałacu Spiskim przy Rynku Głównym. Za zgodę na publikację tej fotografii bardzo dziękujemy dyrektorowi Archiwum – drowi Adamowi Korczyńskiemu.

Zdjęcie przedstawia nowożeńców, C. Baudouin de Courtenay i M. Vasmer wzięli bowiem w Krakowie ślub w 1910 r. Jak wynika z listów Jana Baudouina de Courtenay do Nitscha, był to ślub ewangelicki. Niestety związek ten nie był trwały – w 1916 r. Cezaria była już żoną Stefana Ehrenkreutza.

M. Vasmer (jeden z najlepszych uczniów Baudouina), przebywając w Krakowie w 1910 r., kształcił się na Uniwersytecie Jagiellońskim (w Katedrze Językoznawstwa Porównawczego) pod kierunkiem Jana Rozwadowskiego. Warto o tym wspomnieć, gdyż w opracowaniach z zakresu historii językoznawstwa podaje się, że studiował w Petersburgu (u Baudouina i Aleksieja A. Szachmatowa), Wiedniu (u Rudolfa Meringera) i Grazu (u Matiji Murki), a tymczasem słuchał też wykładów z indoeuropeistyki w Krakowie. Jak wiadomo, po habilitacji, którą uzyskał na Uniwersytecie Petersburskim w 1909 r., najpierw wykładał na Kursach Wyższych Żeńskich im. Bestużewa (od 1912 r.), a później kolejno na uniwersytetach w Saratowie (1917–1918),

Dorpacie (1918–1921), Lipsku (1921–1925) i Berlinie – na Uniwersytecie Humboldtów (1925–1947). W latach 1938–1939 był profesorem wizytującym na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku, a w latach 1947–1949 pracował na Uniwersytecie Sztokholmskim. Po powrocie do Niemiec osiadł w Berlinie Zachodnim, gdzie w latach 1949–1956 wykładał na Wolnym Uniwersytecie i gdzie opublikował swoje największe dzieło – czterotomowy *Russisches etymologisches Wörterbuch* (Berlin–Heidelberg 1950–1958). Tam też zmarł w 1962 r.

Związki Vasmera z Polską nie były zbyt zażyłe, ale dały o sobie znać pod koniec 1939 i na początku 1940 r. Vasmer jako rosyjski Niemiec (urodził się w Petersburgu w 1886 r., a jego brat – Richard Vasmer, bardziej znany jako Рихард Рихардович Фасмер – był uznanym rosyjskim numizmatykiem, orientalistą i arabistą), mieszkający od 1921 r. w Niemczech, wstawił się za naszymi profesorami po ich podstępnym aresztowaniu podczas Sonderaktion Krakau (6 XI 1939) i uwięzieniu w obozach koncentracyjnych w Sachsenhausen i Dachau. Wśród więźniów byli (wymieniam tylko językoznawców): Kazimierz Nitsch, Tadeusz Lehr-Spławiński, Mieczysław Małecki, Tadeusz Milewski i Stanisław Urbańczyk. Na ile mógł, Vasmer interweniował u władz niemieckich w celu uwolnienia polskich uczonych. Warto o tym pamiętać.